

EURASIA CENTER

Eurázsia
Központ

Elemzések

**Kazahsztán helyzete az
alkotmányreform után**

Veres Szabolcs

EK/2022/29.

Eurázsia Központ Elemzések

Kiadó:
Eurázsia Központ

Szerkesztő:
Dr. Horváth Levente

A kiadó elérhetősége:
1117 Budapest, Infopark sétány 1i
eurasiacenter@uni-neumann.hu
<https://eurasiacenter.hu/>

Kiadásért felelős személy:
Dr. Horváth Levente, igazgató

Jelen elemzés és annak következtetései kizárólag a szerzők magánvéleményét tükrözik és nem tekinthetők a Eurázsia Központ álláspontjának.

EURÁZSIA KÖZPONT

Budapest 2022.

© Eurázsia Központ, Neumann János Egyetem

ISSN 2939-550X

KAZAHSZTÁN HELYZETE AZ ALKOTMÁNYREFORM UTÁN

Veres Szabolcs

Absztrakt

A Kazahsztánban végrehajtott alkotmányreformról szóló népszavazást néhány hónappal az év eleji zavargásokat követően írták ki. A január eleji tüntetések — amelyek az üzemanyagárak emelkedése miatti békés tiltakozásnak indultak — Almatit, Kazahsztán legnagyobb városát is rövid időn belül elérték, és hamar a kazah gazdasági és politikai helyzet elleni tömeges demonstrációkká váltak. A kialakult helyzet pedig hamar kicsúszott a kormány ellenőrzése alól, ami súlyos utcai erőszakhoz és fegyveres összecsapásokhoz vezetett a tüntetők és a kazah kormány biztonsági szervei között. A kazah fegyveres erők kemény fellépése következtében 232 ember vesztette életét (civiliek és rendőrök egyaránt). A kialakult helyzet arra készítette Tokajev elnököt, hogy a Kollektív Biztonsági Szerződés Szervezete¹ beavatkozását kérje.

Kulcsszavak: Kazahsztán, tüntetések, alkotmányreform

Abstract

The referendum on constitutional reform implemented in Kazakhstan was called several months after the unrest earlier in the year. The demonstrations in early January – which began as a peaceful protest against fuel price increases – quickly reached Almaty, Kazakhstan's largest city, and quickly turned into mass demonstrations against the economic and political situation in Kazakhstan. And the situation quickly spiraled out of government control, leading to severe street violence and armed clashes between the demonstrators and Kazakh government security forces. As a result of the Kazakh armed forces' crackdown, 232 people lost their lives (both civilians and police officers). The situation prompted President Tokayev to ask the Collective Security Treaty Organization to intervene.

Keywords: Kazakhstan, demonstrations, constitutional reform

Januári események

[A kazahsztáni januári események](#) hivatalos verziója szerint az országban lévő „banditákat és terroristákat” okolták az erőszakossá fajult tüntetésekért. A valóságban azonban a tüntetések kiváltó oka a Kaszim-Zsomart Tokajev jelenlegi kazah elnök és a háttérben tevékenykedő elődjének, az erőskezű, s a Kazahsztánban tényleges hatalmat gyakorló [Nurszultan Nazarbajev](#)nek és környezetének, valamint klánjának a hatalomért folytatott harca volt.

Nazarbajev, aki a Szovjetunió felbomlását követően 1990 óta vezette az országot, 2019-ben vonult vissza, és az addigi külügyminisztert, Kaszim-Zsomart Tokajevet tette meg utódjának. Az idős Nazarbajev azonban a háttérben megőrizte hatalmát azáltal, hogy korábban úgy módosította az alkotmányt, hogy különleges

kiváltságokat biztosítson számára, mint a „Nemzet Vezetője” (Elbaszi) és „Első Elnök”. Ezáltal pedig Nazarbajev továbbra is *de facto* Kazahsztán vezetője maradhatott.

A januári zavargások során azonban — amelyekben a közharag egyik célpontja maga Nazarbajev és klánja lett — Tokajev úgy döntött, hogy politikailag elhatárolódik elődjétől, valamint megfosztotta Nazarbajevet a még betöltött posztjaitól és elkezdte a kazah kormány intézményeinek megtisztítását Nazarbajev embereitől.

Reformok ideje

Miután az országban helyreállt a rend, Tokajev egy alkotmányreform végrehajtásával politikai és gazdasági reformokat, egyben „új, igazságosabb és átláthatóbb játékszabályokat” ígért a kazah társadalom megbékítésére. Ennek lett az eredménye a [2022. június 5-re kiírt alkotmánymódosító népszavazás](#), melyet a szavazáson részt vett kazah állampolgárok 77,18%-a támogatott.

[Az alkotmánymódosítás értelmében Kazahsztánban](#) az elnök a továbbiakban egyetlen politikai pártnak sem lehet tagja, ami egyben a kormányzó Amanat Párt (a januári események előtt még Nur Otan) politikai befolyásának elvesztését is jelenti. Ráadásul a módosított alkotmány értelmében közeli hozzátartozó többé nem tölthet be semmilyen tisztséget az állami vállalatokban. Ez a lépés a Nazarbajev elnöksége idején jellemző nepotizmus korlátozását célozta meg.

Szintén [az alkotmánymódosítás eredménye](#), hogy a kazah köztársaság elnöki posztjához hasonlóan az egymást követő elnöki mandátumok számát két ciklusra korlátozták és ezzel együtt az elnök szenátusi befolyását mérsékeltek. A módosítás értelmében a parlament alsóházának, a Mazsilisznak a jelentősége viszont megnőtt, amely egyúttal a törvények kidolgozásáért is felelős lett. Ugyanakkor a Szenátus hatásköre csak a törvények jóváhagyására vagy elutasítására korlátozódott.

A választások lebonyolítását vegyes rendszerre változtatták, ami azt jelenti, hogy a jövőben a mandátumok 70%-át arányosan osztják ki, a fennmaradó 30%-ot pedig közvetlenül választják az egymandátumos körzetekben.

2022 őszétől kezdve az új módosított alkotmány értelmében visszaállítják az 1995-ben megszüntetett Alkotmánybíróságot is. A tartományi kormányzókat és a nagyobb városok kormányzóit ezentúl közvetlenül a nép választhatja, nem pedig az elnök nevezi ki. Azonban a jelöltek személyét mindig a regnáló elnök jelölheti ki. Ennél is fontosabb, hogy a megszavazott alkotmánymódosítások minden Nazarbajevre való hivatkozást töröltek az alkotmányból, megtagadva tőle azokat a különleges kiváltságokat, amelyeket Elbasziként és „Első Elnökként” élvezett.

Több kutató és politológus is úgy véli, hogy [a jelenlegi alkotmányreform kinyilvánított célja pontosan a Nazarbajev-korszak](#) visszaéléseinek elkerülése, azáltal, hogy az alkotmánymódosításban konkrét intézkedéseket tesznek a nepotizmus és az autokrácia korlátozására.

Kazahsztánban minden jel arra mutat, hogy az alkotmánymódosító népszavazás részben válasz volt azokra a társadalmi és gazdasági megrázkódtatásokra, amelyek a januári üzemanyagár-emelés elleni tiltakozásból indultak ki és a kazah zsúf rendszeren alapuló elitista politikai rendszer megváltoztatását szorgalmazták. A

kazah reformok fontosságát jól mutatja, hogy az [OECD is készített ezzel kapcsolatban egy elemzést](#), mely rámutat az ország társadalmi és gazdasági fejlődésének következő lépcsőfokára, ami a demokratizálódás, az emberi jogok érvényesítése és a decentralizáció.

Alkotmányreform és infláció

Kazahsztán gazdasága a januári eseményeket és a február 24-i Ukrajna elleni orosz inváziót követően kényes helyzetbe került, ami félő volt, hogy kihat majd a tervezett alkotmánymódosítási népszavazás eredményére is. [Kazahsztánban jelenleg a magas infláció a legsúlyosabb probléma](#), ami 2022-ben hét év óta a legmagasabb szintet érte el. Az élelmiszerárak inflációja már elérte a 20%-ot, egyes árak pedig 80%-kal drágultak. [A július elsején közzétett hivatalos adatok](#) azt mutatják, hogy a cukor ára idén 79%-kal emelkedett, és más alapvető árucikkek is gyorsan drágulnak. A liszt ára 33%-kal, a tészta és a baromfihús 30%-kal, a kenyér 17%-kal, a növényi olaj 16%-kal drágult. A szolgáltatások drágulása 14,5%-os volt. Emiatt Tokajev kazah elnök a cukorhiány, és az egekbe szökő élelmiszerárak miatt, éles kritikával illette saját kormányának tagjait július 14-én.

Tokajev elismerte az emelkedő világpiaci árak élelmiszerekre és fogyasztási cikkekre gyakorolt hatását, de — belpolitikai megfontolásból — nem szólt arról, hogy Oroszország ukrajnai háborúja milyen szerepet játszik az országban tapasztalható élelmiszerhiányban és az inflációban.

[Tokajev azonban azt elismerte](#), hogy a Kazahsztánt is magában foglaló orosz vezetésű Eurázsiai Gazdasági Unió döntései is hozzájárultak az élelmiszerárak növekedéséhez, ugyanakkor azt nem részletezte, hogy az Eurázsiai Gazdasági Unió milyen döntéseire gondolt. Kazahsztánban óriási vitát váltottak ki Oroszország azon követelései, hogy az Eurázsiai Gazdasági Unió minden tagjának kvótákat és vámokat kell megállapítania [a harmadik országokba irányuló gabonaexportról](#). Kazahsztán hevesen ellenezte is ezt a javaslatot. Ezenkívül márciusban [Moszkva betiltotta egyes orosz termékek, köztük a gabonafélék és a cukor](#) exportját³, ami [Kazahsztánban súlyos cukorhiányhoz](#) vezetett.

Alkotmányreform és kihívások a külpolitikában

A tragikus januári események után [egyes szakértők](#) szkeptikusak lettek Kazahsztán multivektoros külpolitikájának jövőjét illetően. Szerintük a Kollektív Biztonsági Szerződés Szervezet békefenntartóinak beavatkozása a kazahsztáni eseményekbe megnyitotta annak a lehetőségét, hogy Nur-Szultan felhagyjon az úgynevezett multivektoros külpolitikájával, ami alapvetően azt jelenti, hogy az ország egyidejűleg törekszik jó kapcsolatokra az összes országgal és nincsenek kiemelt partnerek ebben a kapcsolatrendszerben. Azonban [Tokajev elnök hamar jelezte, hogy Kazahsztán nem fogja feladni korábban sikeresnek bizonyult külpolitikáját](#), amit jól jelzett az is, hogy Mukhtar Tileuberdi külügyminiszter továbbra is ahelyén maradt.

Az ország korábbi „jó hírnevének” helyreállítása céljából az elnök az alkotmánymódosítással egyidőben hozzálátott a kazah diplomácia átszervezéséhez. A kazah elnöki hivatal igazgatását Murat Nurtileu diplomatára bízta. Erjan Kazihanov lett az elnöki adminisztráció új alelnöke és az elnök

nemzetközi együttműködési különmegbízottja. Ezenkívül 2022. február-júniusban Tokajev külpolitikai lépéseit — az iszlám és türk világgal való szorosabb együttműködést — ügyesen az alkotmánymódosításhoz és a társadalom elvárásaihoz igazította.

Nem kívánt szankciók

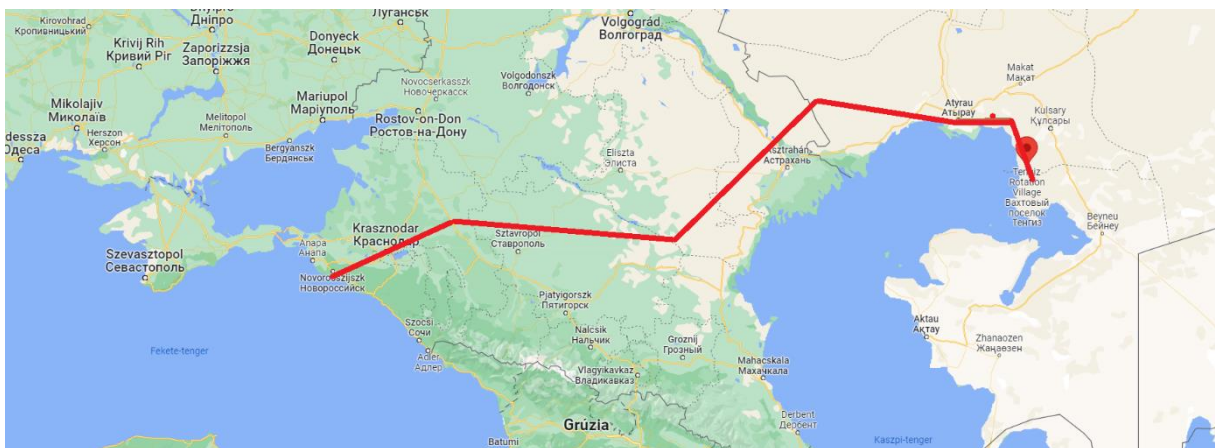
[Az Oroszország ellen meghozott intézkedések a kazah gazdaságra](#) is komoly hatást gyakoroltak, mivel a szankciók a Kaszpi-tengeri csővezetéken Európa irányába érkező kőolajat is érintették.⁴ Az 1 500 kilométeres vezeték a nyugat-kazahsztáni kőolajmezőket (Tengiz, Kashagan, Karachaganak) köti össze az Oroszország fekete-tengeri részével, ahonnan a kőolajat a Novorosszijszk melletti tengeri terminálon keresztül tankerekkel szállítják tovább a romániai Konstanca (románul: Constanța) kikötőjébe, majd innen tovább Dél- és Közép-Európa (és Ukrajna) irányába.

Kazahsztán számára azonban az Oroszországgal szemben meghozott szankciók egyben azt is jelentik, hogy minél tovább tart Oroszország és a Nyugat szembenállása, annál inkább megkérdőjelezhető a legnagyobb amerikai és európai vállalatok jelenléte a Kaszpi-tenger térségében, ami, ha bekövetkezne, óriási gazdasági sokkhatásként érné a közép-ázsiai országot.

Új fordulat a Kazahsztán és Oroszország közötti energiavitában

Július 11-én a Novorosszijszki Járási Bíróság egy hónapra blokkolta a Kaszpi-tengeri csővezeték Konzorcium (Caspian Pipeline Consortium) működését — a Fekete-tenger érintésével ez a vezeték szállítja Európa irányába a kazah kőolajat — és bírságot is kiszabott a társaságra.⁵

1. ábra A Kaszpi-tengeri csővezeték útvonala

Forrás: Google Maps, saját szerkesztés

Ez a „gesztus” Oroszország részéről nagy valószínűséggel egy politikai döntés, figyelmeztetés volt. Ugyanis Tokajev elnök a [Szentpétervári Gazdasági Fórum](#) plenáris ülésén felszólalásában elmondta, [hogy Kazahsztán nem ismeri el a Donyecki és Luhanszki Népköztársaság \(DNR és LNR\) szuverenitását](#). Felszólalásában Tokajev azt is elmondta, hogy a becslések szerint, ha a nemzetek önrendelkezési joga valóban megvalósulna, akkor a jelenlegi 193 ENSZ-tagállam

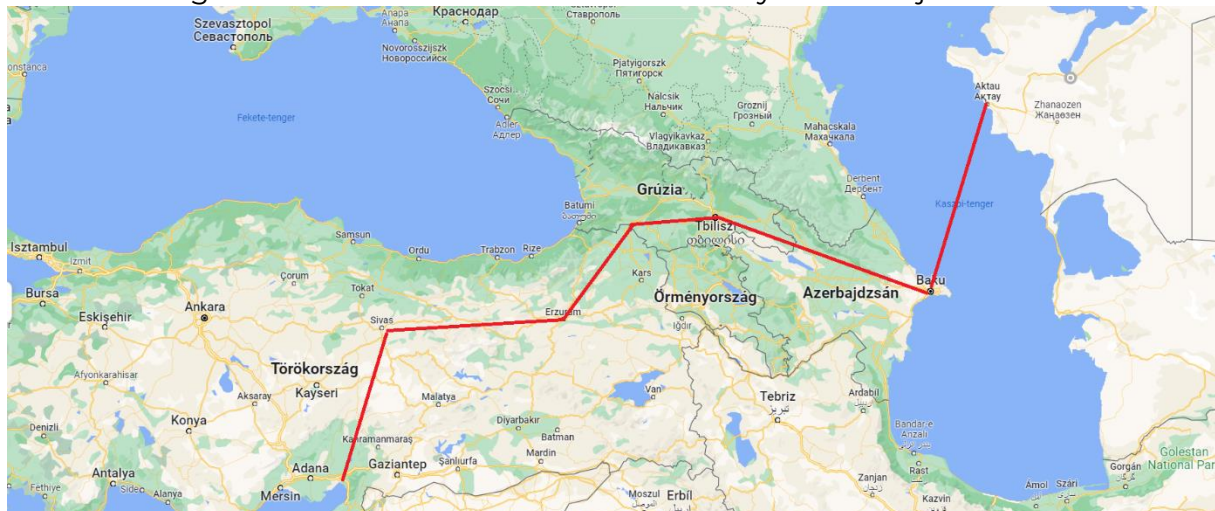
helyett több mint 500-600 állam jelenne meg a Földön. Tokajev DNR és LNR mellett azt is kijelentette, hogy Kazahsztán nem ismeri el sem Tajvant, sem Koszovó, sem Dél-Oszétia, sem pedig Abházia függetlenségét.

A kazah gazdaság útvonalkeresése

Az látható, hogy Nur-Szultán kénytelen szembe menni eddigi szövetségeseivel, Oroszországgal, hiszen attól tarthat, hogy [az Egyesült Államok és szövetségesei olyan korlátozó intézkedéseket vezetnek be Kazahsztánnal szemben](#), amelyek még komolyabb károkat okozhatnak az ország számára. Ám kérdés, hogy Kazahsztán számára milyen lehetőségek maradnak a kazah gazdaság alapjául szolgáló kőolaj exportjára?

- [India jó alternatívát jelent](#), azonban az instabil Afganisztán és a jelentéktelen kazah-pakisztáni kapcsolatok miatt, — de legfőképp, mert Oroszország e tekintetben már megelőzte a kazah kormányt és India legnagyobb kőolajszállítójává vált — a kazah vezetés számára India nem reális alternatíva.
- Megoldást jelenthet a kazah gazdasági problémákra még Kína. Az Atasu-Alashankou (más néven Kazahsztán-Kína kőolajvezeték) olajvezeték építése még a 2000-es évek elején kezdődött és Nyugat-Kazahsztántól a Hszincsiang Ujgur Autonóm Régióig tart és jelenleg Kazahsztán olajexportjának csaknem 15%-át adja. Kína számára azonban nem szükséges több kazah kőolaj, mivel [a kínai magánfinomítók Oroszországból származó kőolaj importja rekordot döntött](#).
- Az 1990-es években Kazahsztán szállított kőolajat Iránba. Ám főként az Egyesült Államok Teheránnal szembeni szankciói miatt azonban veszteségesé tették az együttműködést.
- Az Aktau-Baku-Tbiliszi-Ceyhan útvonalat a 2000-es évek elején Azerbajdzsán, Grúzia és Törökország is erőteljesen támogatta. Kazahsztán azonban a projekt magas költsége és a kazah olaj elégtelen mennyisége miatt kiszállt a projektből.

2. ábra A meg nem valósult Aktau-Baku-Tbiliszi -Ceyhan kőolaj útvonal

Forrás: Google Maps, saját szerkesztés

- A [kazah olaj Európába szállításának egyetlen alternatívája](#) egy olajvezeték lefektetése lenne Bakuig, ahol a Baku-Tbiliszi-Ceyhan olajvezetékhez csatlakozna, majd onnan tartályhajók segítségével Dél-Európa országaiba jutna. Azonban egy ilyen infrastruktúra kiépítése több évig is eltarthat, ami a kazah gazdaság számára nem kivitelezhető. Ez egyben azt is jelenti, hogy a kazah olaj exportjának Oroszországon kívül nincs más alternatívája és várhatóan nem is lesz.

Ha folytatódik a Kazahsztán elleni orosz nyomás, akkor az megnehezítheti a Kazahsztánban lévő orosz vállalatok működését is. Több orosz elemző is úgy véli, ha Kazahsztánt Oroszország túlságosan is sarokba szorítja, [akkor Nur-Szultán megtilthatja a Rosznaftának](#), hogy használja az [Omszk–Pavlodar–Nyugat-Kína kőolajvezeték](#)et, amelyen keresztül a vállalat 10 millió tonna kőolajat exportál Kínába Kazahsztánon keresztül. Ezenkívül Kazahsztán akár el is zárhatja az orenburgi (Oroszország) kőolaj-feldolgozó üzembe irányuló gázszállítást. Ez azonban mindkét ország szempontjából óriási feszültségnövekedéssel járna, ami jelenleg nem szolgálja egyik fél érdekét sem.

Az Oroszország ellen meghozott nyugati szankciók, és a még februárban bejelentett kazah alkotmányreform óta Kazahsztánban egyre jobban növekszik Törökország, Európa és az Egyesült Államok szerepvállalása, amit a kazah-országi energiahordozókkal kapcsolatos konfliktus csak felerősít. A kazah kormány azonban azzal is tisztában van, hogy Kazahsztán számára jelenleg lehetetlen „elszakadni” Oroszországtól, mert Kazahsztán jelentősen integrálódott az Eurázsiai Gazdasági Unióba. Emellett Kazahsztánban meglehetősen magasak az orosz üzleti érdekeltségek, ami fordítva is igaz.

Összegzés

A januári kazahsztáni zavargások a kazah vezetés számára rámutattak a Nazarbajev-korszakból származó rendszerszintű egyenlőtlenségekre, korrupcióra és az elnyomó politikai környezetre, amelyek nem fenntarthatók. A kazahsztáni tüntetések a kazah alkotmány júniusi módosításával egy átfogó társadalmi, gazdasági és politikai reformot eredményeztek. A most végrehajtott alkotmányreform célja kettős: egyrészt jelzés volt a kazah társadalom irányába, hogy az alkotmány megváltoztatásával véget ért a majd három évtizedes Nazarbajev-korszak, amely a tüntetések és a társadalmi elégedetlenségek egyik kiváltója volt. Másrészt a jelenlegi elnök Kaszim-Zsomart Tokajev az alkotmánymódosításra tett ígéretével elérte elnöki székének a megtartását.

Tokajev elnök az alkotmánymódosítással kapcsolatos beszédeiben egy „új Kazahsztán”, egy „Második Köztársaság” felépítését vázolta fel, melyek célja a demokratizálódás és a hatalom decentralizálása a „szuperelnöki államformától” egy erős parlamenttel rendelkező elnöki köztársaságig.

A közép-ázsiai ország gazdasági, társadalmi és politikai instabilitását azonban tovább súlyosbította Oroszország Ukrajna ellen indított háborúja. Az orosz gazdaságot sújtó nemzetközi szankcióknak ugyanis erős másodlagos hatásai vannak a kazah gazdaságra. A kazah nemzeti fizetőeszköz, a tenge, 20%-ot gyengült, az élelmiszerárak pedig jelentősen megnöttek. Emellett pedig a kazah

gazdaság alapjának számító kőolaj exportot maga Tokajev elnök a Szentpétervári Gazdasági Fórumon tett kijelentéseivel csak még nehezebb helyzetbe hozta.

A Tokajevi kormány azon lépése, hogy eltávolította Nazarbajevet és környezetét a közsféra minden pozíciójából és alkotmányreformot hajtott végre, azt eredményezte, hogy a jelenlegi kormány támogatottsága erősebb lett, ám az ország gyenge gazdasági helyzete, a magas infláció és az élelmiszerhiány ezt a támogatottságot érezhetően meggyengítette.

Az Oroszország elleni nyugati szankciók Kazahsztánt is súlyosan érintették. Külpolitikai téren Tokajev bizonyos kijelentései Oroszország nemtetszését váltották ki, ami azt eredményezte, hogy Kazahsztán északi szomszédja korlátozó intézkedéseket vezetett be a Kaszpi-tengeri csővezetékrendszer ellen, ami a kazah kőolaj exportjának a leállítását eredményezte.

A kazah külpolitika akaratán kívül olyan helyzetbe került, mely a kazah-orosz kapcsolatok kiéleződéséhez vezetett, amit egy belső nacionalista vonal csak erősít. Kazahsztán esetében az elkövetkező néhány hónap kérdése az lesz, hogy az eddig sikeresnek tűnő alkotmányreform miként alakul, és az ország hogyan képes reagálni a gazdasági és az Oroszországgal szemben kiélesedett kihívásokra.

1. táblázat: Kazahsztán főbb gazdasági mutatói 2019–2023

	2019	2020	2021	2022	2023
				(előrejelzés)	(előrejelzés)
GDP növekedés (%)	4,5	-2,5	4,0	2,3	4,4
Nyersolaj és gázkondenzátum termelés (millió tonna)	90,4	85,7	85,7	86,2	92,6
Munkanélküliség (%)	4,9	4,9	4,9	4,8	4,9
Az államháztartási pénzügyek					
Állami bevételek (% GDP)	19,7	17,5	18,7	21,7	20,6
Kiadások (% GDP)	20,3	24,6	22,8	22,2	21,1
Költségvetési egyensúly (% GDP)	-0,6	-7,1	-4,1	-0,5	-0,5
Az olajbevételeken kívüli költségvetési egyensúly (% GDP)	-7,5	-10,5	-9,4	-8,7	-7,5
Bruttó államadósság (% GDP)	19,9	26,4	25,9	27,6	29,4
Pénz és hitel					
Magászektor hitállomnya (% GDP)	21,3	22,0	23,2	22,2	22,8
Irányadó kamat (%)	9,3	9,0	9,8	—	—
Fizetési egyenleg					
Folyó fizetési mérleg egyenlege (GDP %)	-4,0	-3,8	-3,0	3,0	0,3
Nettó közvetlen külföldi befektetések (% GDP)	-3,2	-3,5	-2,1	-1,7	-1,7
Külső bruttó adósság (% GDP)	87,6	96,0	90,7	88,9	75,0

Forrás: a Nemzetközi Valutaalap és a Kazah Nemzeti Bank becslései és előrejelzései alapján

¹ Kollektív Biztonsági Szerződés Szervezete— Angolul: Collective Security Treaty Organization, CSTO, oroszul: Организация Договора о Коллективной Безопасности, A volt szovjet tagállamok részvételével alakult nemzetközi katonai szövetség. Keleti-NATO-ként is hivatkozni rá. A szervezet a tagországok között fennálló kölcsönös védelmi garancia intézménye. Alapító okiratát 1992. május 15-én írta alá a Szovjetunió hat utódállama, Oroszország, Örményország, Kazahsztán, Kirgizisztán, Tádzsikisztán és Üzbegisztán. A szerződést az aláírás helyéről nevezik még Taskenti Paktumként vagy Taskenti Szerződésnek is. 1994-es hatályba lépéssel a megállapodáshoz csatlakozott három másik ország is Azerbajdzsán, Fehéroroszország és Grúzia is. 2002-ben a szervezet hat országa megállapodott, hogy a fennálló együttműködést továbbfejlesztik és létrehozták a mai formájában ismert Kollektív Biztonsági Szerződés Szervezetét. 2012-ben Üzbegisztán tagsága felfüggesztésre került a szervezetben. Lásd: [Kollektív Biztonsági Szerződés Szervezete](#)

² Zsúz vagy zsüz- kazah klánok történelmileg kialakult rokoni kapcsolatokra alapuló szövetsége.

³ Exportálhat cukrot Bajkonurba, Spitzbergákra, Abháziába, Dél-Oszétiába, a Donyecki és Luhanszki Népköztársaságokba. Az Eurázsiai Gazdasági Unióba csak a Földművelésügyi Minisztérium engedélyével lehet cukrot és egyéb termékeket exportálni.

⁴ A Kaszpi-tengeri csővezetékrendszer a legnagyobb kőolajszállítási útvonal a Kaszpi-tenger térségéből a világpiacokra, amelyen keresztül Kazahsztán kőolajának mintegy 80%-át exportálja. A vezeték áteresztőképessége 67 millió tonna, 2023-ra ezt a tervek szerint mintegy 80 millióra növelik.

⁵ A döntés oka az volt, hogy a novoroszijszki konzorcium létesítményeiben a májusi ellenőrzés „az ökológiai jogszabályok megsértését fedte fel”. Később kiderült, hogy nem szennyezésről volt szó, hanem az ellenőrök a dokumentumok „hiányosságát” fedték fel, melyre hivatkozva függesztették fel a működést.